

2020 – DOSARELE PATRIMONIULUI (LI):

cu ce ai luat și ai biruit toată lumea? - fiule, nu-ți fie lene a face bine! -
protocronismul și tradiția - Monumenta Romaniae Vaticana! - plagiat?

2020 Anul omagial al pastorației părinților și copiilor

Plagiatul!

1530
1584

Ivan cel Groaznic

Olimpiada versului cel lingusitor!

Mărturii Românești la Vatican
Monumenta Romaniae Vaticana!

Dosarele
patrimoniului (LI)

protocronismul românesc

Tradiția ca „durată” a istoriei și culturii naționale!

Alexandru Aristotel

I consigli di Neagoe Basarab al suo figlio Teodosio

Fiule nu-ți fie lene a face bine!

cu ce ai luat și ai biruit toată lumea? întâi cu cuvântul adevărat, al doilea cu judecata dreaptă, al treilea cu mâna întinsă ...

Astăzi, când întreaga lume se întreabă dacă „sec. XXI va fi religios, sau nu va fi deloc?” (citat controversat al lui André Malraux), vă invităm a lectura „Învățăturile” lui Neagoe Basarab, presărate cu multe pilde, unele extrase din experiența domnitorului, altele din literatura bizantină și slavă. Se cunoaște că el și-a desăvârșit educația, învățând greaca și slavona (din alte surse, domnitorul știa și latina și osmana), atât prin studii cât și datorită călătoriilor prin țările Europei Centrale și imperiul otoman. Este interesantă ascensiunea lui pe tron și luptele purtate cu Mihnea cel Rău (ucis în Sibiu, 1510) și Vlad cel Tânăr (1510-1512), având „o domnie evlavioasă, de strălucite ctitorii, de bună pace pentru toată lumea”, fiind „prieten cu toți vecinii, el n-a purtat nici un război în tot cursul domniei sale de 9 ani și jumătate” (Historia, „Neagoe Basarab un început de domnie plin de peripeții”, Mirela S. Mateescu). Toți conducătorii statelor lumii ar trebui să cunoască celebrul dialog dintre unul dintre cei mai importanți filozofi ai Greciei antic și unul din primii conducători militari din istorie: «”Cu ce oare – grăi filosoful Aristotel către împăratul Alexandru, întrebându-l -, cu ce ai luat și ai biruit toată lumea?”. Și răspunse Alexandru către Aristotel, zicând: „Dacă mă întrebi, atunci ascultă-mă, să-ți spun: cu trei lucruri am biruit eu lumea toată, întâi cu cuvântul adevărat, al doilea cu judecata dreaptă, al treilea cu mâna întinsă, căci n-am

strâns avuție, ci am miluit slugile și oștenii. Iar ei, pentru mila cu care i-am miluit, nu și-au cruțat viața înaintea mea. De aceea am biruit lumea toată”. Și birui aici cu cuvântul împăratul Alexandru pe Aristotel filosoful. Și zise și filosoful însuși că cu aceste trei lucruri un om poate să biruiască toată lumea». În finalul cap. X., „Învățătură a lui Io (an) Neagoe Voievod către iubitul său fiu Theodosie și către alți unși ai lui Dumnezeu, despre milostenie și pace”, domnitorul român sfătuia: **«Fiule nu-ți fie lene a face bine și nici nu cugeta să nu faci bine din pricina sărăciei vieții acesteia, scăderii avuției și a ajungerii bătrânețelor, a așteptării boalelor și a altora asemenea, căci acestea sunt cugete deșarte și amăgiri ale diavolilor celor vicleni, ci alungă de la tine pe acești diavoli vicleni și vrăjmași care te sfătuiesc, căci printr-o astfel de nemilostivire îți pricinuiesc pagubă; nu-i asculta, ci împotrivește-te lor și gonește-i cu semnul crucii și cu îndrăzneală zi-le: „Dați-vă în lături de la mine, toți cei ce faceți fărădelege, căci nu vă slujesc vouă, ci am primit poruncă de la binefăcătorul meu, împlinind-o cu bucurie, căci el cu iubirea sa de oameni îmi va ajuta spre bine!”** (...) **Fiule, să nu îndrăznești și să cugeți...**». În prefață, istoricul literar Dan Zamfirescu (n.1933), considerat ideolog al protocronismului românesc, scria: **«”Momentul Machiavelli”** marchează „stabilirea lumii” pe principiul îndreptățirii ne-omeniei. **„Momentul Neagoe Basarab”** înseamnă în Răsărit, așezarea acestei omenii (...) în centrul unei cărți menite a deveni călăuză eternă a unui neam întreg pe drumurile sale atât de abrupte, în istorie, dar menite a dovedi până la urmă că pot duce tot atât de sigur – și chiar mai repede! – la împlinirea unui ideal, decât fâgașul pe care era așezată lumea occidentală de geniul „realist” a secretarului florentin. Delimitarea se făcea de altfel nu numai către Apus, ci și către o Rusie pravoslavnică în care, doar peste câteva decenii, Ivan cel Groaznic avea să reclame, în numele aceluiași Dumnezeu creștin-ortodox, dreptul țarului la terorizarea supușilor săi». Cursant al Institutelor Teologice din Sibiu și București (1952-1956), Dan Zamfirescu afirma: «Niciodată, cu excepția genialului poem popular „**Miorița**”, confruntarea omului cu perspectiva morții nu a devenit izvorul unei creații în care identitatea spirituală și morală a unui popor să se reveleze mai deplin, mai adânc și într-o întruchipare artistică mai impresionantă». **Protocronismul** (în traducere din greacă: **primul timp**; protos – primul, chronos – timp) a fost un curent ideologic al naționalismului românesc, inițiat începând din anii 1970 și puternic contestat în toate epocile: **„Epoca de aur”** (1970-1989), respectiv **„Epoca de integrare în Uniunea Europeană”** (1990-prezent). Articolul **«Tradiția ca „durată” a istoriei și culturii naționale»** (1967, „Contemporanul”) – scris de Dan Zamfirescu – a reprezentat semnalul inițierii protocronismului românesc, în jurul ideologiei adunându-se mulți intelectuali contemporani, în frunte cu criticul literar și eseistul, Edgar Papu. **Au reușit aceștia să promoveze misiunea nouă „universală, a geniului creator românesc, pe măsura amplitudinii istoriei contemporane”? Tinerele generații au cunoscut și înțeles această luptă pentru „o nouă conștiință despre locul și rolul culturii românești în trecut și prezent”? Ce misiuni au instituțiile culturale?**

Nu știm dacă lucrarea lui Machiavelli l-a inspirat pe Eugen Barbu în romanul **„Principele”**(!). Cartea începe cu un **„Avertisment”**: „În dorința autorului de a reda cât mai fidel epoca fanariotă (...) Romanul acesta este o sinteză, un basm și o operă lirică ...”. Descriind **„Ciurma”**, romanul istoric prezintă o lume a viciului și decadentei, filozofia existenței fiind ilustrată cu parabole, inspirate și din **„Zodia Cancerului”** (M.Sadoveanu). Într-o veritabilă frescă a lumii,

personajele au o sete nesecată de înavuțire, întrecându-se într-o adevărată „**Olimpiadă a versului cel lingușitor**”! Într-un limbaj mai greoi, uneori arhaic, se dezvăluie tentațiile, secretele și riscurile puterii absolute dar și moravuri străine și obiceiuri locale, în paralel cu înțelepciunea poporului. Cine credea că acel „**Avertisment**” va fi la originea celui mai mare scandal de plagiat din literatura română?

Cu certitudine știm că „**Învățăturile**” lui Neagoe Basarab au fost plagiate - după câteva decenii - de Teodor Mamalachos, ambasador al țarului Ivan cel Groaznic, în Constantinopol. Plagiatul, dovedit de istoricul cercetător Ion Dumitriu-Snagov, constă într-un manuscris (aflat în Biblioteca Vallceliana din Roma) - descoperit de cercetătorul italian Santo Luca (în 1988) - în care ambasadorul rus a șters numele lui Neagoe și Teodosie, înlocuindu-i cu Vasile și Ivan. „Noul document” reprezenta o „dovadă” a înaltei culturi și moralități a lui Ivan cel Groaznic, în demersul acestuia de recunoaștere oficială ca împărat, de patriarhul Constantinopolului. Mai știm că istoricul român, Ion Dumitriu - Snagov (1927-2001) a îngrijit, în Salonul Sixtin (1996), expoziția „**Mărturii Românești la Vatican**” (**Monumenta Romaniae Vaticana**) - cu sprijinul papei Ioan Paul al II-lea -, lăsând neterminată lucrarea la care a muncit în ultimii ani ai vieții: „**I consigli di Neagoe Basarab al suo figlio Teodosio**”!

În lucrarea „**Creștinismul în Sibiu. Ghid al confesiunilor și al lăcașurilor de cult**”, autorii prezintă procesul de instituire a luteranismului, bunurile mănăstirilor fiind vândute și fraternitățile desființate: «Participarea la slujbele bisericești a devenit o îndatorire cetățenească, și așa a rămas în toate localitățile săsești până în secolul al XIX-lea. Zilnic, locuitorii Sibiului participau la două slujbe (timp de două ore dimineața și o oră seara). Cei care refuzau erau înhămați în jug și purtați pe străzile orașului, ori închiși într-o cușcă de fier situată în Piața Mare. Cei care înjurau, care se băteau pe stradă sau umblau beți, primeau lovituri de bici sau de lopată în execuții publice. Astfel, în secolele XVI –XVII Sibiul a fost un oraș închis și tradiționalist, un centru al germanismului și protestantismului din sud-estul Europei. Datorită modului de viață auster, s-a putut acumula aici un însemnat capital, la care râvneau nobilii unguri»

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2020-dosarele-patrimoniului-li-cu-ce-ai-luat-si-ai-biruit-toata-lumea-fiule-nu-ti-fie-lene-a-face-bine-protocronismul-si-traditia-monumenta-romaniae-vaticana-plagiat-151778.html>

În: Tribuna, 16 aprilie 2020